

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Յուշուար 13ի իրիկունը, Կոմիտաս վարդապետը «Արուեստի Դպրոց» ին վարչութեան հրաւերով, հայ երաժշտութեան մասին դասախօսութիւն մը արտասանեց Rue de la Sorbonne սրահին մէջ :

Բացատրեց թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը կը ստեղծէ իր երգերը, ինչպէս կը զարգացնէ, կը տարածէ զանոնք : Թուեց այդ երգերու տեսակները, ցոյց տուաւ անոնց իւրաքանչիւրին յորինուելու կամ երգուելու տեղն ու ժամանակը, — այս բոլորը լուսաբանուած՝ օրինակներու երգեցողութեամբ, որ մեծապէս կենդանի ու հրապուրիչ կը դարձնէր դասախօսութիւնը :

Յետոյ, բանախօսն զրադեցաւ օտար երաժշտութեանց Հայոց թէ՛ աշուղական եւ թէ՛ եկեղեցական երաժշտութեան վրայ գործած ազդեցութեան հարցով. պարզեց թէ ինչպէս թուրք ու պարսիկ լուծին տակ կուացած հայ երաժիշտը, մասնաւորապէս մեծ քաղաքներու մէջ, կէս-թրքացած կամ պարսկացած հայ ամիրաներու օտարամու ճաշակին գոհացում տալու համար՝ եղծած էր հետզհետէ բնիկ ազգային ոճը նախ եկեղեցական երգեցողութեան եւ յետոյ աշուղական երգերուն մէջ : Պայծառօրէն ցոյց տալու համար թէ բուն հայկական ոճը ի՞նչ խաթարման հասած էր թուրք ու պարսիկ ազդեցութեան տակ, երգեց մէկ քանի կտորներ (Տէր ողորմա, Տիրամայրն, եւն.) նախ հայկական դուռ ձևով, յետոյ թրքաձև եղանակով, ինչպէս եւ քանի մը երգեր (Առանակն անուշ, Որ յանէից, եւն.) նախ հայ ոճով, յետոյ պարսկաձև : Դիտական տեսակէտով մեծապէս չափելան, բանախօսութեան այս մասը, մեզ Հայոց համար՝ ազգային տեսակէտով կրկնապէս կարեւոր նշանակութիւն ունէր, եւ կը մազթենք որ Կոմիտաս վարդապետը կարենայ շուտով ի լոյս բնծայել իր այս նիւթերուն վրայ այլախառութիւնները որոնց մէկ ամփոփումն էր այդ բանախօսութիւնը : Հայ ժողովուրդը շատ բան պիտի ունենայ սորվելու անոնցմէ. արդիւնքը որուն հասած են Կոմիտաս վարդապետի

ուսումնասիրութիւնները, շատ փառաքական է մեր ազգային ինքնասիրութեան համար. հայ երաժշտական ոճը, զոր Կոմիտաս վարդապետը յաջողած է վերհաստատել, շատ աւելի ազնիւ, բնական ու գեղեցիկ է քան թրքական մեղկ ոճն ու պարսկական զարդամոլութիւնը :

Բանախօսն իր դասախօսութիւնն աւարտեց՝ քանի մը էական բանաձևերով պարզելով հայ ոճին մասնալատկութիւնները :

Բազմաթիւ Եւրոպացիներ որ եկած էին ունկնդրել հայ երաժշտագէտին բանախօսութիւնը, եւ որոնց մէջ կը գտնուէին քանի մը հանրածանօթ անձնաւորութիւններ ինչպէս Ալֆրետ Քրուսզէ, Ուսուցչապետ Փարիզի Դպրութեանց Համալսարանին եւ Նախագահ «Արուեստի դպրոց» ին, ջերմ ծափերով յայնանցին իրենց գունակութիւնն ու համակրութիւնը :

Դասախօսութեան յաջորդեց փոքրիկ նուագազահանդէս մը, զուտ հայկական կտորներէ բաղկացած, եւ ուր իրենց տաղանդն անգամ մը եւս ցոյց տուին Օր. Մ. եւ Շ. Բաբայեան, Պ. Մուղունեան, եւ ինքն իսկ Կոմիտաս վարդապետը, որ կարգ մը երգեր երգելէ յետոյ հայկական «փող» ի վրայ հովուական եղանակ մը նուագելով հմայեց ունկնդիրները :

ԽՈՐԷՆ ՆԱՐՊԵՅԻ

ԱՆՏԻՊ ԳԵՐԹՈՒԱՅՆԵՐ

(Շար.)

Տեսակցութիւն

Թէպէտ քեզ դեռ երէկ տեսայ,
Եւ սփոքեցայ տեսեամբդ անձկոտ,
Այսօր՝ ուր գտալը երբ իմացայ,
Վաղցրիկ հոն սրտակարօտ :
A.R.A.R.®

Տիկնանց անդ կայր փայլուն ժողով ,
 Բայց աչքս ամենն ըրած անտես ,
 Յածէին շուրջ՝ քեզ փնտռելով ,
 Այլ քեզ , աւա՛ղ , չը գտիի ես :

Հսպասեցի , չերեւցար դու .
 Եւ յուզուէի ես վշտաւատ .
 Հրաժեշտ առի ես միկնելու ,
 Զքեզ տեսնելէս , ո՛հ , յուսահատ :

Եւ զրանն հանգիւ մինչ ցաւալիք
 Կայի յարստօր , եւ ոտք ի ցօղ ,
 Յանկարծ տեսայ որ ծագէիր
 Զերթ լուսնեկին սրտայայտ չող :

Փարատեցաւ. սրտէս անկարծ
 Թախծութեան մէջ յուսակորոյս ,
 Որպէս ամպոյ խաւար՝ յանկարծ
 Երբ արփենին հաճանչէ լոյս :

Դառնալ ի յետս ես փութացայ ,
 Զի կարօտէս կը նուաղէի ,
 Եթէ ըզքեզ մի ժամ գոնեայ ,
 Ո՛վ իմ Ագին , չը վայելի :

Այլ ի՞նչ վայելք ծանրաղընոյ .
 Յայնքան օտար այն բազմութեան
 Միթէ հնա՛ր էր սրտիս սիրոյ
 Արտայայտիչ ուղղել քեզ բան :

Այլ համարիմ զիս բարեբաատ
 Զի գէթ ըզձայն քո երկնային
 Լըսեցի ես եւ քաղցրազգաստ
 Առ իս ժըպիտք քո ցօլալին :

Հսփոփանօք ես մեկնեցայ ,
 Եւ տրոփէր սիրտ իմ խնդագին ,
 Զի քո ակնարկք էին վրկայ
 Թէ զիս սիրես , ո՛վ իմ Ագին :

Ո՛հ այն ակնաւիզ անսեթեւեթ
 Անցին թափանց ի խոն հոգւոյս ,
 Զի քաղցրանայ սիրովդ եւեթ
 Կեանք իմ արխուր յուսակորոյս :

Խորհուրդ

Աշխարհի մէջ չըկայ անվիշտ բերկրութիւն ,
 Ունայն ին աստ ամէն վայելք երկրաքարչ .
 Ա՛նձն իմ , մի՛ բնաւ մոլորիբ յայս սուտ աշխարհ ,
 Որպէս զի սի՛րտդ չարիւնի յուսահատ .
 Պարսպ են սէր եւ հեշտութիւնք յուսատու ,
 Մաղիկ կ'անցնի , խամբի կենաց փափուկ վարդ ,
 Կը մարին շուտ սրտիդ յուզմունք բողբոսապ ,
 Առաքինի կեանքն ունի յայս երկնահրաչ .
 Տըխուր վըշտայ կայ ապաղայ լուսածեմ ,
 Եւ փառաւոր պիտի տըրուի պղտակը .
 Լալ ուրեմն ի՞նչ պէտք է մեզ յայս աշխարհ ,
 Զի գիտենք թէ մեզ կը սպասէ կեանք վըսեմ .
 Աշխատիմք որ առնուլք պըտակ լուսազարդ՝
 Ի վերջնաւ այս մեր կենաց անկայուն՝
 Էին ի ծոց անհուն կենաց մշտալոյս :

Ի գիշեր լուսնեկի

Պայծառ լուսին չողայ յերկնի
 Տարածելով լոյս թաղծալի .
 Վառին աստեղք անդ գեղաչեայ
 Լոյս սփռելով եթերածեմ .
 Գիշեր տիրած է յաշխարհի .
 Շոճիք , բոլորք ծածկին յըստուեր .
 Միայն լըսուի բուին ողբը
 Սեւ գիշերուան մէջ սըզալիբ ,
 Ու մահացուաց սիրտք կը յուզին ,
 Պատգամ կարծես կ'ըսեն մահու .
 Մանրաթախծ հոգիդ կ'ընկնի ,
 Կըզգաս թշուառ յայնժամ կեանքդ .
 Համայն իղձեր քո յուսալիբ
 Եւ երազներ քո հեշտանուչ
 Տաղտուկ թըւին եւ զըժըղակ .
 Ինչո՞ւ սակայն յուսահատիմ
 Երբ գնամ ի մահ տակաւ տակաւ .
 Կեանքը կ'արժէ՞ զլոյսն յաւիտեան .
 Քանի՞օն լաւ է շուտ մեռնիմ .
 Ա՛հ , իմ չիբօն վերայ անզարդ
 Իջո՛ , լուսին , չողքդ յերկնէ :

ԽՈՐՀԻՆ ՆԱՐԳԷՑ